
⁹⁹ TE 2A.

¹⁰⁰ Blom, *Van geloof*, 115.

¹⁰¹ *Leeuwarder Courant*, 27 september 1958, HDC/IKON 2235.

¹⁰² *Het Vrije Volk*, 5 januari 1957, HDC/IKON 2235.

¹⁰³ TC 3B.

¹⁰⁴ De Vries, 'Gij, die eertijds', 700.

¹⁰⁵ De Vries, 'Gij, die eertijds', 699.

¹⁰⁶ TC 3A.

¹⁰⁷ G.N. Lammens, *Liturgie en massamedia* (Kampen 1974), 40.

camera aan. Zoals hij in de eredienst de gemeenteleden in de kerk aankijkt en tot ze spreekt, zo richt hij zich nu ook tot de camera en daarmee tot de mensen thuis. Dat gebeurt in overleg met de regisseur op bepaalde momenten. Als het gedurende de hele preek zou gebeuren, begint de preek meer op een dagsluiting te lijken en dat programma is nu niet aan de orde.⁹⁹

4.4 *De cameraregistratie van sacramentsdiensten*

Op de radio begint het IKOR in 1968 met het uitzenden van avondmaalsdiensten.¹⁰⁰ Maar het is onbekend wanneer de eerste avondmaalsdienst op de televisie verschijnt. Als het IKOR in 1958 een oud-katholieke dienst verzorgt, viert de gemeente, zoals ze gewend is te doen, de Heilige Mis.¹⁰¹ Maar een jaar eerder in 1957 vertelt E. de Vries in een interview dat ze nog niet weten of ze sacramentsbedieningen kunnen uitzenden. E. de Vries:

Het avondmaal is er volgens mij niet geschikt voor. Het zou onkies zijn dit gebeuren, waarbij de mens een intieme ontmoeting heeft met de Heer der Kerk, op het scherm te brengen. Tegen een uitzending van een doopdienst sta ik niet afwijzend.¹⁰²

C.M. de Vries denkt ook dat het sacrament van de doopbediening eerder op televisie kan verschijnen: 'Maar dan ook niet met een paar druppeltjes, maar echt met handen vol.'¹⁰³ In vergelijking met het avondmaal vindt hij de doop een collectiever en minder intiem gebeuren en daarom beter geschikt voor uitzenden. Bij een decent gebruik van de camera ziet de kijker thuis niet meer of minder dan het gemeentelid in de kerk.¹⁰⁴ Met het vieren van het avondmaal voor de televisie wil hij wel heel voorzichtig omspringen.¹⁰⁵ Hij zegt in het interview: '... als dat de ultieme ontmoeting is van mensen op aarde met de Heer Jezus Messias, dan dien je dat ook met grote discretie te benaderen.'¹⁰⁶ De camera wordt dus voorlopig op verre afstand gehouden van brood en wijn en dichtbij gehaald als het doopvont gevuld is.

De discussie in latere jaren over de uitzendbaarheid van het avondmaal blijft bepaald worden door een zekere ambiguïteit. Aan de ene kant vormt het delen van hetzelfde brood met vele anderen een essentie van de viering, die door de mensen thuis nooit op die manier beleefd kan worden. Aan de andere kant zijn ook de lofzegging, het danken en het doorvertellen van fundamentele betekenis. Moet de dienst dan voor de kijkers afgebroken worden op het moment dat het werkelijke delen begint?¹⁰⁷ Of is het beter om alles uit te zenden zodat iedereen thuis kan klaar zitten met brood en wijn en zo het avondmaal met de gemeente meevie-